

Nr 29.

Ankom till riksdagens kansli den 18 maj 1943 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län, m. m.

Genom en den 12 mars 1943 dagtecknad proposition, nr 152, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) L a g

med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Har i by inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län till rubbning av storskifte verkställt laga skifte i annan ordning än som stadgas i lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom nämnda delar av Kopparbergs län eller lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av länet, och hava byns heminägare ingått i laga skiftet, må Konungen förordna, att särskild förrättning skall äga rum för utredning om äganderättsförhållandena inom byn och sammanläggning av fastigheter efter vad nedan sägs.

I fråga om förfarandet vid förrättningen samt talan mot och fastställelse av densamma skall, i den mån ej nedan annorlunda stadgas, i tillämpliga delar gälla vad om laga skifte är föreskrivet.

Förordnande för lantmätare att verkställa förrättningen meddelas av lantmäteristyrelsen.

2 §.

Lantmätaren skall över samtliga till byn hörande områden så ock andra områden, vilka ingått i laga skiftet, upprätta karta, upptagande vad som finnes nödigt för att tydligt utmärka gällande gränser mellan olika fastigheter eller ägoinnehav, ävensom i anslutning härtill upprätta beskrivning.

3 §.

Lantmätaren skall verkställa noggrann utredning om äganderättsförhållandena inom samtliga till byn hörande ägor. Kunna därvid delägarers rätta andelstal inom hemman eller del av hemman ej med säkerhet utrönas, må frågan mellan dem, vilkas rätt därav beröres, avgöras genom förening, om det finnes uppenbart, att rätt, som tillkommer innehavare av fordran, varför säkerhet åtnjutes på grund av inteckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordbalken, icke äventyras genom föreningen.

Delägarna skola tillhandahålla lantmätaren tillgängliga handlingar och övriga uppgifter, som erfordras för utredningens verkställande. Lantmätaren skall över utredningen upprätta redogörelse, innefattande besked rörande vad som tillkommer en var delägare inom byn, och sedermera å sammanträde med delägarna föredraga redogörelsen samt föra till protokollet de anmärkningar, som framställas mot densamma.

Redogörelsen bör underskrivas av delägarna inom byn. Vägrar delägare sin underskrift, skall sådant ävensom skälet till vägran, där det uppgivits eller eljest kunnat utrönas, i protokollet anmärkas.

Yppas under förrättningen tvist angående de förhållanden, redogörelsen avser, skall tvisten underställas ägodelningsrättens prövning.

4 §.

Såframt laga hinder ej möter, skola till byn hörande fastigheter så ock andra fastigheter som ingått i laga skiftet, där de äro i en ägares hand och av denne innehavas med samma rätt, i den uti 6 och 7 §§ stadgade ordning under förrättningen sammanläggas till en fastighet; dock må sammanläggning ej äga rum, om ägaren bestrider åtgärden och han ej uppenbart saknar fog härför.

Under förrättningen må ock, där laga hinder eljest icke möter, i enahanda ordning fastigheter, som tillhöra makar var för sig eller innehavas med olika rätt i äktenskapet, med makarnas samtycke sammanläggas till en fastighet. såframt makarna träffa avtal, vari bestämmes, ifall genom sammanläggningen en fastighet bildas av fastigheter som tillhöra ena maken enskilt och såsom giftorättsgods, att fastigheten skall i sin helhet vara den makens enskilda egendom eller giftorättsgods, eller ifall en fastighet bildas av fastigheter som tillhöra makarna var för sig, att fastigheten skall utgöra egendom, däri makarna äga var sin andel såsom enskild egendom eller giftorättsgods. Vardera makens andel skall utgöra hälften, där ej annat bestämts i avtalet. Innefattar avtalet gåva, äge vad i 8 kap. 5 § giftermålsbalken är stadgat motsvarande tillämpning. Är äldre giftermålsbalken tillämplig å makars förmögenhetsförhållanden, må fastighet bildas genom sammanläggning av enskild egendom med samfälld eller av vardera maken enskilt tillhörig egendom, såframt genom avtal mellan makarna bestämmes, att fastigheten skall utgöra samfälld egendom. Avtal, som i detta stycke sägs, skall upprättas skriftligen och bestyrkas av lantmätaren samt i huvudskrift biläggas protokollet.

Vad i andra stycket stadgas skall ej gälla i fråga om fastighet, som make erhållit i gåva av annan än andra maken med villkor att den skall vara hans enskilda egendom, eller som make bekommit genom testamente med sådant villkor, eller som tillfallit make i arv och om vilken arvlåtaren genom testamente meddelat sådan föreskrift.

5 §.

Har rätten, enligt vad särskilt är stadgat, beslutat utfärda kungörelse därom, att utredning rörande äganderättsförhållandena blivit vid förrättningen verkställd, må fastighet, som omfattas av utredningen, göras till föremål för sammanläggning enligt 4 § utan hinder av att ägaren ej erhållit lagfart å densamma.

6 §.

Sedan äganderättsförhållandena blivit utredda och erforderliga handlingar införskaffats, skall lantmätaren för delägarna föredraga frågan om sammanläggning och därvid redogöra för innebörden och verkan av sådan åtgärd. Efter det delägarna lämnats tillfälle uttala sin mening, skola förrättningsmännen avgiva yttrande, vari för varje särskilt fall angives, huruvida sammanläggning anses böra äga rum eller ej, och skälen härför.

7 §.

Förrättningsmännens yttrande i sammanläggningsfrågan jämte karta och beskrivning, som i 2 § avses, ävensom övriga handlingar i ärendet skola av lantmätaren insändas till ägodelningsdomaren. Sedan denne införskaffat utlåtande från överlantmätaren och den ytterligare utredning, vartill omständigheterna må föranleda, ävensom vidtagit de övriga åtgärder, som enligt lagen om sammanläggning av fastigheter å landet ankomma å ägodelningsdomaren före ärendes slutliga avgörande, överlämne han detsamma till ägodelningsrätten, varefter med ärendet vidare så förfares, som om till ägodelningsrätten hänskjutits prövning av ansökan om sammanläggning enligt nämnda lag av de i 4 § angivna fastigheter.

8 §.

Sedan sammanläggningsfrågorna blivit slutligen avgjorda, skall lantmätaren upprätta slutbeskrivning, i vilken med iakttagande av meddelade beslut om sammanläggning av fastigheter skall redovisas varje fastighet eller ägoinnehav inom byn jämte ägaren därav.

9 §.

Kostnaderna för förrättningen skola, i den mån de ej bestridas av statsmedel, fördelas i enlighet med vad härutinnan mellan delägarna överenskommes eller, där sådan överenskommelse ej träffas, efter vad av förrättningsmännen prövas skäligt.

10 §.

Då förrättningen blivit slutligen fastställd, skall domaren i domsagan genast underrättas därom.

11 §.

Lantmäteristyrelsen äger meddela de ytterligare bestämmelser eller anvisningar rörande verkställande av förrättning enligt denna lag, som kunna finnas erforderliga.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

---

2) L a g

angående tillägg till lagen den 17 juni 1932 (nr 226) med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län.

Härigenom förordnas, att i lagen den 17 juni 1932 med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län skall införas en ny paragraf, betecknad 12 §, av följande lydelse.

12 §.

Vad ovan stadgas skall äga motsvarande tillämpning, där förrättning företages enligt lagen med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län, och skall därvid vad här förut sägs om skifte i stället hava avseende å förrättning som nu nämnts.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

3) L a g

angående tillägg till lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län.

Härigenom förordnas, att i lagen den 17 juni 1932 med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län skall efter 13 § införas en ny paragraf, betecknad 13 a §, av följande lydelse.

13 a §.

Hava bys heminägor undergått laga skifte i den ordning som stadgas i denna lag eller i lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län, skall vid skifte å ägor, som undantagits från delningen, vad i 10 och 12 §§ samt 13 § första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning såvitt angår fastigheter, som ingå i skiftet; och skall därvid i avseende å villkoren för sammanläggning vad i 11 § 2. föreskrives äga motsvarande tillämpning i fråga om fastigheter, som icke förut ingått i laga skifte.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Bestämmelserna i denna lag skola, om så kan ske, tillämpas jämväl å laga skifte, som påbörjats före lagens ikraftträdande.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de framlagda förslagen, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Gällande bestämmelser.

I den särskilda jorddelnings- och lagfartslagstiftningen för de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län upptagas särbestämmelser i bl. a. följande två avseenden, nämligen dels rörande särskild äganderättsutredning och rättsverkningar därav beträffande lagfart och dels i fråga om vidgad möjlighet att verkställa sammanläggning av fastigheter.

I det förra avseendet föreskrives i *lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län*, den s. k. dalalagen, beträffande laga skifte till rubbning av storskifte följande.

Vid skifte å skifteslag, däri bys heminägor ingå, skall lantmätaren enligt 8 § över utskog, fäbodemark eller annat område, som från byn avskilts till särskilt skifteslag, upprätta karta, upptagande vad som finnes nödigt för att tydligt utmärka gällande gränser mellan olika fastigheter eller ägoinnehav, ävensom i anslutning därtill upprätta beskrivning.

Om bys heminägor ingå i skifte, skall enligt 9 § lantmätaren verkställa noggrann utredning om äganderättsförhållandena inom samtliga till byn hörande ägor. Kunna därvid delägares rätta andelstal inom hemman eller del av hemman ej med säkerhet utrönas, må frågan mellan dem, vilkas rätt därav beröres, avgöras genom förening, om det finnes uppenbart, att rätt, som tillkommer innehavare av fordran, varför säkerhet åtnjutes på grund av inteckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken, icke äventyras genom

föreningen. Delägarna skola tillhandahålla lantmätaren tillgängliga handlingar och övriga uppgifter, som erfordras för utredningens verkställande. Lantmätaren skall över utredningen upprätta redogörelse, innefattande besked rörande vad som tillkommer en var delägare inom byn, och sedermera å sammanträde, till vilket samtliga delägare i den mark, redogörelsen omfattar, skola inkallas genom kungörelse och kallelse på sätt och inom tid som om laga skiftes företagande är stadgat, föredraga redogörelsen för delägarna samt föra till protokollet de anmärkningar, som framställas mot densamma. Redogörelsen bör av delägarna underskrivas. Vägrar delägare sin underskrift, skall sådant ävensom skälet till vägran, där det uppgivits eller eljest kunnat utrönas, i protokollet anmärkas. Yppas under skiftet tvist angående de förhållanden, redogörelsen avser, skall tvisten underställas ägodelningsrättens prövning.

I lagen den 17 juni 1932 (nr 226) med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län, den s. k. särskilda lagfartslagen, föreskrives följande.

Sker inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av länet å bys heminägors laga skifte till rubbning av storskifte, skall enligt 1 § rätten, där det ej med hänsyn till förhållandena inom byn finnes obehövt, för det ändamål, som med lagen avses, utfärda kungörelse därom att utredning rörande äganderättsförhållandena inom byn blivit vid skiftet verkställd.

Enligt 2 § skall, sedan föreskriven redogörelse över äganderättsutredningen för byn upprättats, lantmätaren vid sammanträde med delägarna lämna dessa tillfälle att uttala sig i frågan om utfärdande av kungörelse enligt lagen, varefter lantmätaren till rätten översänder handlingarna i ärendet jämte förrättningsmännens yttrande däri för den åtgärd, varom i 1 § sägs.

I 3 § föreskrives, att om kungörelse beslutas, densamma skall genom rättens försorg såväl en gång införas i allmänna tidningarna samt tidning inom orten som ock tre gånger, minst en månad mellan varje gång, uppläsa i kyrkan för församling, där skifteslaget är beläget. Kungörelsen jämte sammandrag av redogörelsen, utvisande vad som enligt densamma tillkommer en var delägare inom byn, skall, likaledes genom rättens försorg, anslås å rättens dörr samt i sockenstugan eller å annan lämplig plats inom kommunen. I kungörelsen skall tillkännagivande lämnas om den i 5 § av lagen angivna rättsverkan, så ock därom att redogörelsen finnes hos rätten tillgänglig för granskning.

Sedan skiftet blivit slutligen fastställt och ett år förflutit efter sista kungörandet, skall enligt 4 § första stycket på grund av skiftet med äganderättsutredningen lagfart sökas av en var, som därvid redovisats såsom ägare av fast egendom inom byn. Är ej lagfart sökt sist å den inskrivningsdag, som infaller näst efter sex månader från det skyldighet efter vad nu sagts inträtt, äger enligt stadgande i andra stycket av samma paragraf rätten genom vite tillhålla den försumlige att fullgöra sitt åliggande.

I 5 § föreskrives, att om sökanden vid skiftet redovisats såsom ägare av fast

egendom, som i jordregistret skall upptagas såsom särskild fastighet eller som utgör kvotdel av dylik fastighet, skall, där ej i lagen annorlunda stadgas, lagfart på grund av skiftet med äganderättsutredningen meddelas honom å nämnda fastighet eller fastighetsdel. Hinder mot lagfart å sådan fastighet eller fastighetsdel möter ej därav, att i densamma efter sammanläggning ingår fast egendom tillhörande by, som ej med sina heminägor ingår i skiftet.

Är fast egendom, varå lagfart sökes, ej av den beskaffenhet, som i 5 § sägs, skall enligt 6 § ansökningen förklaras vilande, till dess sådant förhållande visas ha inträffat, att egendomen skall i jordregistret upptagas såsom särskild fastighet. Vad nu sagts skall dock ej utgöra hinder för beviljande av lagfart å avsöndring, som skett före den 1 januari 1897.

I 7 § föreskrives, att om lagfart sökes samma dag sådan anteckning sker, som avses i 13 § förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, eller efteråt, ansökningen skall vara vilande till dess det visas, att laga kraft ägande dom finnes i den sak, varom anteckning blivit gjord. Avser anteckning ej hela den fastighet, varå lagfart sökes, skall, om anteckningen gäller kvotdel av fastigheten, vad nu sagts tillämpas allenast beträffande nämnda kvotdel, men eljest beträffande hela fastigheten. Varder i sistnämnda fall det som anteckningen avser frånvunnet lagfartssökanden, må lagfart å återstoden ej meddelas, förrän det frånvunna blivit lagligen utbrutet från fastigheten.

I 8 § stadgas, att efter den i 4 § första stycket angivna tiden lagfart, som dessförinnan meddelats, ej får läggas till grund för beviljande av lagfart å efterföljande fång eller av inteckning. Har genom äganderättsutredningen blivit utrönt, att fast egendom, varå viss delägare innehaft fång, rätteligen tillkommer annan, skall, sedan lagfart meddelats den senare, med avseende å verkan av i egendomen meddelade inteckningar så anses, som om densamma genom klander frånvunnits den förre.

Enligt 9 § skola i kungörelseärendet uppkomna kostnader gäldas efter samma grunder som skifteskostnad.

Har rätten beslutat, att kungörelse ej skall utfärdas, må enligt 10 § talan mot beslutet fullföljas ej mindre av envar i äganderättsutredningen upptagen ägare av fast egendom eller hans rättsinnehavare än även av lantmätaren. Över beslut att kungörelse skall utfärdas må klagan ej föras.

I 11 § föreskrives, att om beslut meddelats om utfärdande av kungörelse enligt 1 §, anteckning därom, så ock, efter det skifte, varom i sistnämnda paragraf sägs, blivit slutligen fastställt, om tiden för fastställelsen skall göras i lagfartsprotokollet och lagfartsboken.

Beträffande sammanläggning av fastigheter innebära dalalagens bestämmelser om laga skifte till rubbning av storskifte följande.

Medan eljest gäller, att sammanläggning av fastigheter företages allenast om fastighetsägaren begär det, stadgas i 10 § första stycket dalalagen, att om bys heminägor ingå i laga skifte, till byn hörande fastigheter så ock i skiftet ingående övriga fastigheter, som äro i en ägares hand och av denne inne-

havas med samma rätt, *skola*, där laga hinder ej möter, i den ordning som stadgas i 12 och 13 §§ under skiftet sammanläggas till en fastighet. Sammanläggning får dock ej äga rum, såframt ägaren bestrider åtgärden och han ej uppenbart saknar fog härför.

Enligt andra stycket i paragrafen må ock under skiftet, där laga hinder eljest icke möter, fastigheter, som tillhöra makar var för sig eller innehavas med olika rätt i äktenskapet, med makarnas samtycke sammanläggas till en fastighet, såframt makarna träffa avtal, vari bestämmes, ifall genom sammanläggningen en fastighet bildas av fastigheter som tillhöra ena maken enskilt och såsom giftorättsgods, att fastigheten skall i sin helhet vara den makens enskilda egendom eller giftorättsgods, eller ifall en fastighet bildas av fastigheter som tillhöra makarna var för sig, att fastigheten skall utgöra egendom, däri makarna äga var sin andel såsom enskild egendom eller giftorättsgods. Vardera makens andel skall utgöra hälften, där ej annat bestämts i avtalet. Innefattar avtalet gåva, skall vad i 8 kap. 5 § giftermålsbalken är stadgat äga motsvarande tillämpning. Är äldre giftermålsbalken tillämplig å makars förmögenhetsförhållanden, må fastighet bildas genom sammanläggning av enskild egendom med samfälld eller av vardera maken enskilt tillhörig egendom, såframt genom avtal mellan makarna bestämmes, att fastigheten skall utgöra samfälld egendom. Avtal, som i detta stycke sägs, skall upprättas skriftligen och bestyrkas av lantmätaren samt i huvudskrift biläggas protokollet.

Vad i andra stycket stadgas skall enligt paragrafens tredje stycke ej gälla i fråga om fastighet, som make erhållit i gåva av annan än andra maken med villkor att den skall vara hans enskilda egendom, eller som make bekommit genom testamente med sådant villkor, eller som tillfallit make i arv och om vilken arvlåtaren genom testamente meddelat sådan föreskrift.

I avseende å villkoren för sammanläggning skola enligt 11 § gälla vissa särskilda bestämmelser. Sålunda stadgas under 1. i paragrafen, att om fastighet hör till by, vars heminägor ingå i skiftet, skall, ändå att fastigheten är belägen inom område, som frånskilts skifteslaget, i avseende å förutsättningarna för dess sammanläggande med i skiftet ingående fastighet så anses, som om densamma inge i skiftet.

I 6 § andra stycket allmänna sammanläggningslagen föreskrives, att sammanläggning av fastigheter i samband med laga skifte får äga rum allenast där de provas kunna tillhopa bilda fastighet, vilken överensstämmer med vad i 1 kap. 8 § första stycket samt i 13 kap. jorddelningslagen stadgas. Utan hinder av detta stadgande får emellertid enligt 11 § under 2. dalalagen i skiftet ingående fastighet inom by, vars heminägor ingå i skiftet, sammanläggas med fastighet, tillhörande sådan by, så ock med annan fastighet såframt denna med alla sina ägor ingår i skiftet.

I 11 § under 3. föreskrives, att om rätten, enligt vad särskilt är stadgat, beslutat utfärda kungörelse därom, att utredning rörande äganderättsförhållandena blivit vid skiftet verkställd. fastighet, som omfattas av utredningen, må göras till föremål för sammanläggning utan hinder av att ägaren ej erhållit lagfart å densamma.

Sedan äganderättsförhållandena blivit utredda och erforderliga handlingar införskaffats, skall enligt 12 § första stycket lantmätaren för delägarna föredraga frågan om sammanläggning och därvid redogöra för innebörden och verkan av sådan åtgärd. Efter det delägarna lämnats tillfälle uttala sin mening, skola förrättningsmännen avgiva yttrande, vari för varje särskilt fall angives, huruvida sammanläggning anses böra äga rum eller ej och skälen därför. Äro fastigheter, vilka avses skola ingå i sammanläggning, sådana, att lagen angående uppsikt å vissa jordbruk därå äger tillämpning, skall enligt andra stycket av paragrafen i yttrandet redogöras för de omständigheter, å vilka förrättningsmännen grundat sin ståndpunkt.

I 13 § första stycket stadgas, att förrättningsmännens yttrande i sammanlägningsfrågan jämte övriga handlingar i ärendet ävensom, i fall som i 12 § andra stycket sägs, karta över fastigheterna skola av lantmätaren insändas till ägodelningsdomaren. Sedan denne införskaffat utlåtande från överlantmätaren och den ytterligare utredning, vartill omständigheterna må föranleda, ävensom vidtagit de övriga åtgärder, som enligt allmänna sammanlägningslagen ankomma på ägodelningsdomaren före ärendes slutliga avgörande, skall han överlämna detsamma till ägodelningsrätten, varefter med ärendet vidare så förfares, som om till ägodelningsrätten hänskjutits prövning av ansökan om sammanläggning enligt nämnda lag av de i 10 § angivna fastigheter.

Inställes skifte, skall enligt andra stycket av 13 § dalalagen dessförinnan meddelat beslut om sammanläggning förfalla; och skall därom, sedan anmälan om skiftets inställande inkommit från förrättningslantmätaren, anteckning göras i lagfartsprotokollet och lagfartsboken samt i fall, varom i 20 § andra stycket allmänna sammanlägningslagen sägs, jämväl i inteckningsprotokollet och inteckningsboken.

Bestämmelser av väsentligen samma innebörd som de nu angivna ha tillämpats vid de provskiften, som skett enligt *lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län*, den s. k. provskifteslagen, jämte därtill anslutna författningar.

Beträffande kostnaderna för laga skifte, som till rubbning av storskifte verkställas inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län, gäller enligt *kungörelsen den 30 mars 1935 (nr 84) om statsbidrag till bestridande av förrättningskostnaderna vid vissa lantmäteri-förrättningar inom Kopparbergs län*, att av allmänna medel gäldas kostnaden till förrättningsmännen, lösen för karta och handlingar jämte kostnaden för införskaffade handlingar, som erfordras för skiftets behöriga verkställande, ävensom ersättning till särskilt, på grund av stadgandet i 2 kap. 2 § jorddelningslagen med lantmäteristyrelsens medgivande vid förrättningen anlitat sakkunnigt biträde.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen är tillämpningen av dalalagstiftningens bestämmelser om särskild äganderättsutredning med därav

följande rättsverkningar och om vidgade möjligheter till sammanläggning av fastigheter begränsad till de fall, då bys heminägor gå in i laga skifte till rubbning av storskifte. Inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län förekomma emellertid vissa byar, där efter avslutande av storskifte men före tillkomsten av provskifteslagen år 1925 och dalalagen år 1932 laga skifte till rubbning av storskifte ägt rum å heminägorna, antingen ensamma eller jämte all eller viss annan mark inom byn. Å dessa byar kunna sålunda dalalagstiftningens föreskrifter om äganderättsutredning, tvångssammanläggning och lagfart icke bli tillämpliga. Ej heller äga dessa institut tillämpning å det fall att — sedan laga skifte å bys heminägor skett jämlikt provskifteslagen eller dalalagen — laga skifte företages å till byn hörande område, som undantagits vid det tidigare laga skiftet.

Föreslagna tillägg till dalalagstiftningen.

De genom propositionen framlagda förslagen hava föranletts av en framställning till Kungl. Maj:t från lantmäteristyrelsen.

Över sina förslag hade styrelsen inhämtat yttranden av distriktslantmätarna Erik Bengtsson, Folke Berggren och Bertil Hulin, av vilka särskilt de två förstnämnda haft att handlägga större skiften inom de orter, som vore i fråga, ävensom av överlantmätaren i Kopparbergs län. Styrelsen hade vidare hos häradshövdingarna i Falu, Nås och Malungs, Nedansiljans samt Ovensiljans domsagor anhållit om yttranden över förslagen. Sådana yttranden hade inkommit från häradshövdingarna i Nås och Malungs, Nedansiljans samt Ovensiljans domsagor.

Över lantmäteristyrelsens framställning har utlåtande inhämtats från länsstyrelsen i Kopparbergs län.

Beträffande innehållet i lantmäteristyrelsens framställning och yttrandena får utskottet hänvisa till den å sid. 14—21 i propositionen lämnade redogörelsen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Westman, har beträffande förslagen i allmänhet i propositionen anfört följande:

»De säregna jordförhållandena i Kopparbergs län framträda i synnerhet inom de delar av länet, där storskifte verkställt på bekostnad eller med understöd av staten, d. v. s. i stort sett länets norra och mellersta delar. För avhjälpande av de i dessa trakter rådande invecklade äganderättsförhållandena och bristerna i lagfartsväsendet ha, såsom förut närmare angivits, genom lagen den 17 juni 1932 med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län, den s. k. dalalagen, och lagen samma dag med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län, den s. k. särskilda lagfartslagen, införts vissa anordningar för det fall att laga skifte sker å by till rubbning av storskifte. Dessa bestå däri att en fullständig äganderättsutredning beträffande hela byn skall ske vid skiftet, att

i samband med skiftet tvångssammanläggning i princip skall ske så snart olika fastigheter ha samma ägare, varvid även vissa lättnader i de eljest gällande villkoren för sammanläggning medgivnas, samt att på grundval av skiftet och äganderättsutredningen ett särskilt lagfartsförfarande med kungörande anordnas så att praktiskt taget samtliga skiftesdelägare få klara lagfarter på sina ur skiftet utgående fastigheter. Liknande bestämmelser ha tillämpats vid de provskiften, som skett enligt lagen den 30 april 1925 rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län, den s. k. provskifteslagen.

Förutsättningen för att de nämnda anordningarna skola tillämpas är emellertid, att byn undergår laga skifte och att heminägorna ingå i delningen. Anledningen till denna begränsning torde ha varit att som ett av de mest angelägna önskemålen framstod undanröjandet av den rådande ägosplittningen, vilken särskilt framträdde inom de icke lagaskiftade områdena, och att med hänsyn därtill de ifrågavarande åtgärderna ansågos böra vidtagas i ett sammanhang över större områden i anslutning till fastighetsbildande skiften. Det var därför också naturligt att åtgärderna anknötos till laga skifte å bys heminägor, vilka äro grundläggande för fastighetsindelningen inom byn.

Till följd härav äro från tillämpningsområdet för dalalagstiftningens bestämmelser om äganderättsutredning, tvångssammanläggning och lagfart utslutna de byar, där innan 1925 och 1932 års lagstiftning trätt i tillämpning laga skifte redan verkstälts å heminägorna, antingen ensamma eller jämte viss eller all annan mark i byn. Så är fallet beträffande ett antal byar, de flesta belägna i Ore. Vänjans eller Järna socknar. Av lantmäteristyrelsen har nu föreslagits, att för de ifrågavarande byarna möjlighet skulle öppnas för en så att säga retroaktiv tillämpning av de enligt dalalagstiftningen medgivna anordningarna. Detta avses skola ske genom att, efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, för dessa byar verkställas särskilda förrättningar, varvid äganderättsutredning företages och tvångssammanläggning av fastigheter i samma ägares hand åvägbringas, varefter särskilt lagfartsförfarande på grundval av äganderättsutredningen anordnas.

Behovet av bestämmelser av angiven innebörd har främst motiverats därmed, att vid dessa tidigare laga skiften sammanläggningsinstitutet ännu icke fanns i vår rätt, varför en delägares andel i olika storskifteslotter, ehuru andelen utlades som en brukningsdel, kom att rättsligen bestå av skilda fastigheter. Ej heller blevo lagfartsförhållandena ordnade i samband med laga skiftet. Behovet av lagstiftningsåtgärder har särskilt aktualiserats genom att laga skiften nu pågå å skogsmarken till vissa av de ifrågavarande byarna i Ore socken, och lantmäteristyrelsen har för sin del funnit det ofrånkomligt att föreslå bestämmelser, som möjliggöra att dylika skiften kunna verkställas så, att ej blott ägosplittningen häves utan även fördelarna av sammanläggning och lagfartsfrågans ordnande vinnas. Att behov av den ifrågasatta lagstiftningen gjort sig gällande, framgår också av de yttranden som avgivits i ärendet.

Som skäl för genomförandet av de föreslagna åtgärderna har även framhållits, att det i och för sig får anses skäligt, att de ifrågavarande byarnas delägare, vilka på egen bekostnad företagit laga skiften å sina heminägor och på grund av att dylika skiften verkställts uteslötos från förmånerna av äganderättsutredning, sammanläggning och lagfart, nu beredas motsvarande förmåner. Vad särskilt angår de byar, där nu laga skiften å skogsmarken igångsatts, är att märka att dessa skiften i betydande utsträckning verkställas med bidrag av statsmedel och att det icke skulle innebära ett rätt utnyttjande av dessa penningmedel, om skiftena skulle utföras utan att möjlighet finnes till en sådan rationalisering, som den ifrågasatta lagstiftningen skulle bereda. Det måste överhuvud taget anses vara av vikt, att varje tillfälle tillvaratages, som erbjuder sig att befrämja ordnandet av de invecklade förhållandena beträffande fastighetsväsendet inom Kopparbergs län. Jag vill därför förorda att en lagstiftning på grundval av lantmäteristyrelsens nu ifrågavarande förslag genomföres.

Det kunde givetvis, såsom lantmäteristyrelsen framhållit, ifrågasättas att begränsa lagstiftningen till dem av de ifrågavarande byarna, som icke i sin helhet lagaskiftats. Härigenom skulle under lagstiftningen inbegripas bl. a. de byar i Ore socken, där för närvarande laga skifte å skogsmark pågår, men uteslutas främst byarna i Vänjans socken. Då emellertid ett motsvarande behov av tillrättläggande av fastighets- och lagfartsförhållandena föreligger även i fråga om byar tillhörande sistnämnda kategori, torde det vara lämpligt att redan nu giva lagstiftningen den allmänna omfattning som avses i lantmäteristyrelsens förslag. Jag vill i detta sammanhang framhålla att, såsom lantmäteristyrelsen föreslagit, tillämpning av de ifrågavarande åtgärderna å de byar, som falla under lagstiftningen, bör bero av Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall. Med nyss angivna ståndpunkt till lagstiftningens omfattning vill jag också ansluta mig till lantmäteristyrelsens förslag att de äganderättsutredningar, som skola verkställas enligt den nya lagstiftningen, i lagtekniskt avseende utformas såsom självständiga förrättningar och sålunda ej konstrueras såsom ett led i ett pågående laga skifte. Det är emellertid uppenbart, att då fråga är om byar som icke i sin helhet lagaskiftats, särskilda förrättningar för äganderättsutredning icke böra anordnas utan att laga skifte samtidigt verkställas å mark, som undantagits vid tidigare delning. De byar, beträffande vilka i första hand tillämpning av den förevarande lagstiftningen kommer i fråga, bliva därför de byar inom Ore socken, där laga skifte å skogsmark redan igångsatts.

De erforderliga bestämmelserna om äganderättsutredning och sammanläggning vid nu ifrågavarande förrättningar samt om lagfart på grundval av förrättningarna torde, såsom skett i lantmäteristyrelsens förslag, böra i väsentliga delar utformas i nära anslutning till de nu gällande stadgandena om motsvarande åtgärder vid laga skiften å heminägor enligt dalalagen. Beträffande förfarandet i övrigt vid förrättningarna synas gällande bestämmelser om laga skifte kunna i tillämpliga delar tjäna som förebild för regleringen.

För de åtgärder, som innefattas i den ifrågavarande lagstiftningen, skall enligt lantmäteristyrelsens förslag statsbidrag utgå efter samma grunder som nu gälla för bidrag till förrättningar enligt dalalagen. Detta synes rimligt; utan möjlighet till statsbidrag torde för övrigt, såsom lantmäteristyrelsen påpekat, de avsedda åtgärderna icke komma till stånd. Styrelsen har beräknat, att en tillämpning av den föreslagna lagstiftningen enbart å de byar inom Ore socken, vilkas lagaskiftande utgjort närmaste anledningen till kravet på lagstiftningsåtgärder, skulle till följd av därigenom möjliggjorda förenklingar vid skiftenas verkställande medföra en besparing av statsverkets utgifter å minst 10,000 kronor, samt att proportionsvis samma besparing skulle uppkomma beträffande de övriga nu ifrågavarande byarna i Ore socken, där est dessa komme att undergå laga skifte. Vad åter angår byarna i Vänjans socken, vilka redan i sin helhet lagaskiftats, har styrelsen uppskattat statsverkets kostnader för de föreslagna åtgärderna till omkring 20,000—30,000 kronor men samtidigt framhållit, att efter åtgärdernas verkställande betydliga besparingar komme att göras även för statsverket genom den förenklade fastighetsbokföringen och redovisningen i jordregistret. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t — vilkens förordnande i varje särskilt fall fordras för den föreslagna lagstiftningens tillämpning — att med hänsyn till tillgång på medel och för förrättningarnas verkställande kvalificerad arbetskraft avgöra om och när avsedda förrättningar för dessa byar skola komma till stånd.

Lantmäteristyrelsen har vidare föreslagit, att dalalagen ändras så att möjlighet till tvångssammanläggning i samband med skifte öppnas även för de fall, då laga skifte sker å område som undantagits från tidigare verkställt laga skifte, vari bys heminägor ingått. Detta förslag har föranletts av nu pågående laga skifte å skogsmark till Östansjö och Östanviks byar i Ore socken, vilkas inägor skiftats enligt 1925 års provskifteslag, och genom förenklingar som därigenom skulle kunna ske vid skiftesläggningen, skulle enligt vad styrelsen uttalat kostnadsminskning för statsverket uppkomma. En lagändring i denna riktning synes lämplig och torde böra genomföras.»

Statsbidrag enligt kungörelsen den 30 mars 1935 (nr 84) om statsbidrag till bestridande av förrättningskostnaderna vid vissa lantmäteriförrättningar inom Kopparbergs län utgå från det under nionde huvudtiteln anvisade förslagsanslaget: Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till jorddelningsförrättningar. Närmare bestämmelser rörande utbetalandet av ersättning för kostnader, som avses i berörda kungörelse, ha meddelats i kungl. brev den 30 mars 1935. Vidare har Kungl. Maj:t i brev den 15 mars 1940, efter det ärendet underställts riksdagens prövning, givit särskilda föreskrifter angående lantmäteripersonalens organisation och avlöningsförhållanden vid handläggning av vissa laga skiften enligt dalalagen inom Ore och Mora socknar av Kopparbergs län.

I anslutning till de bestämmelser, för vilka nu redogjorts, har *föredragande departementschefen* beträffande kostnaderna för de förrättningar, som komma att verkställas enligt den föreslagna lagen med särskilda bestämmel-

ser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län, anfört:

»Vid förrättningar enligt den nu ifrågasatta lagen synes tillkallande av sakkunnig enligt 2 kap. 2 § jorddelningslagen ej bliva erforderligt. Beträffande lantmäteripersonalens organisation och avlöningsförhållanden vid handläggning av de närmast ifrågasatta förrättningarna å Dalbyns och Sunnanheds byar i Ore socken torde böra gälla samma regler som intagits i kungl. brevet den 15 mars 1940. Vad åter angår andra förrättningar, som kunna komma att verkställas enligt den föreslagna lagen, är det nu icke möjligt att avgöra vilka närmare bestämmelser som kunna bliva erforderliga i fråga om kostnadernas utbetalande samt lantmäteripersonalens organisation och avlöningsförhållanden, utan dessa bestämmelser torde bliva beroende av de förutsättningar, som äro för handen då förrättningarna skola verkställas.

I enlighet med det anförda torde — under förutsättning att riksdagen ej framställer någon erinran häremot — vid förrättning enligt den förevarande lagen med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län av allmänna medel böra bestridas kostnaden till förättningsmännen, lösen för karta och handlingar samt kostnaden för införskaffade handlingar, som erfordras för förrättningens behöriga verkställande, att gäldas från anslaget till Understödet åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till jorddelningsförrättningar, och torde Kungl. Maj:t, efter föredragning av chefen för jordbruksdepartementet, få meddela de särskilda bestämmelser som kunna finnas erforderliga rörande utbetalandet av ersättning för sådana kostnader, varom här är fråga, samt angående lantmäteripersonalens organisation och avlöningsförhållanden, allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som nu gäller för laga skiften enligt dalalagen.»

Redogörelse för de särskilda bestämmelserna i lagförslagen återfinnes å sid. 25—37 i propositionen.

Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran.

Utskottet. Vid granskning av de genom propositionen framlagda förslagen har utskottet icke funnit anledning till erinran mot desamma. Utskottet får därför hemställa,

att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 20 maj 1943.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Wistrand, Forslund**, *Löfvander, Olof Carlsson, Roos** och *Carl Eric Ericsson**;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herrar *Olovson* i Västerås*, *Hermansson*, fru *Johansson*, herrar *Larsson* i Östersund, *Lundgren**, *Hagård** och *Hedlund* i Rådom*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.